

בס"ד, טבת תשפ"ג

דבר תורה לפרשת ויחי – ד"ר מירב סויסה

אחרי מה שעבר על משפחת יעקב ובניו, אחרי השנאה, הקנאה והפירוד ניתן היה לצפות שבדברי יעקב לבניו באחרית ימיו תהיה הוראה והכוונה לאחדות, לפיוס ולשלום. למרבה ההפתעה לא רק שבברכת יעקב לבניו בפרשתנו אין אמירה ברוח הדברים הללו – אלא שהדברים שהוא בוחר לומר לבניו מבטאים את השוני שביניהם (פרק מט)

(א) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְאֶגִּידָה לְכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים :

(ב) הִקְבְּצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם :

(ג) רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה ...

(ה) שִׁמְעוּן וְלֵוִי אֲחִים כְּלֵי חָמָס מְכַרְתֶּיהֶם...

יעקב קורא לבניו להיאסף ולהתקבץ, אבל לא בשביל עצם ההתאספות, אלא בשביל להגיד לכל אחד מהם בנפרד את הכוחות האישיים שלו, את המאפיינים שלו, ואת החזון שלו.

מסתבר שמה שעומד לנגד עיניו של יעקב ב"אחרית הימים" הוא תמונה של עם המורכב משבטים שונים, כאשר כל שבט שונה ומיוחד. הצוואה שלו לבניו איננה ניסיון לטשטש את הכוחות הייחודיים לכל שבט כדי להגיע לשלום ואחדות. הצוואה שלו לכל שבט היא להיות נאמן לאופיו המיוחד ולכוחותיו הייחודיים. ואפילו כאשר הם עשויים להופיע גם בצורה שלילית, כמו אצל ראובן, שמעון ולוי.

תופעה דומה מצויה בסוף התורה, כאשר משה נפרד מבני ישראל. גם שם יש תנועה של איסוף של כל השבטים, ומתוך כך דיבור נפרד לכל שבט ושבת. בדברים פרק לג אומר משה:

וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ: ... וַיְהִי בִישְׁרוֹן מִלֶּךָ בְּהַתְּאֵסֵף רְאִשֵׁי עַם יִחַד שְׂבִטֵי יִשְׂרָאֵל... יְחִי רְאוּבֵן וְאֵל יָמֹת וַיְחִי מִתֵּי מִסְפָּר... וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמֶר... וְלֵוִי אָמַר...

אצל משה, בדומה ליעקב, הפרידה מעם ישראל כוללת הזמנה להתאספות, אבל אחריה פירוט המיוחד ומבדיל את השבטים זה מזה.

מה פשר ההתייחסות הייחודית לכל שבט? הרי הייחודיות של כל שבט היא בעוכריה של האחדות ושל ה"היאספות יחד"?

נראה שהמסר שהתורה מבקשת ללמד אותנו הוא כפול: בראש ובראשונה החזון של התורה ביחס לעם ישראל הוא חזון של שבטים. עם ישראל מורכב מקבוצות שונות, כאשר לכל קבוצה יש מאפיינים, כוחות וקווי אופי שונים ואף מנוגדים. החזון של התורה הוא של עם שמכיל את כל השוני והמורכבות הזו. נכון שיש לעם ישראל מנהיגים, אבל אין שאיפה שכולם ידמו למנהיגים, כלומר שלכולם יהיו התכונות ה"טובות", למשל של יהודה או של יוסף. התורה סבורה שעם ישראל צריך להכיל את כל התכונות והמאפיינים המגוונים. אין התורה מכוונת אף אדם מישראל, לא משנה מאיזה שבט הוא, לנסות ולהיות כמו מישהו אחר. יעקב אבינו ומשה רבנו בעקבותיו רואים את עם ישראל כעם של שבטים, של כוחות שונים, שיש להם ביטויים חיוביים ושלייליים. התורה לא שואפת שכולם יהיו מ"סוג מסוים", בתבנית אחת, שהיא המועדפת והטובה ביותר. "ועמך כולם צדיקים", כל אחד מי שהוא ואיך שהוא. התורה מעודדת כל אחד מאיתנו להגלות מי הוא ומה כוחותיו, להיות נאמן לעצמו ולא לנסות להשתנות או לשנות אחרים כדי להתאים לתבנית מסוימת.

ויש כאן עוד מסר. האחדות בעם ישראל תושג דווקא כאשר יהיה מקום לכל שבט ושבט לפי כוחותיו. לפעמים אנשים חושבים שאחדות תהיה כאשר כולם יסכימו אחד עם השני. ואז התנועה היא של שכנוע וויכוח. מדברי יעקב לבניו בפרשה שלנו אנחנו לומדים שהוא סבור שהאחדות תבוא לידי ביטוי דווקא כאשר כל אחד יהיה מי שהוא ויהיה לו מקום בתוך המשפחה והעם.

כך אומר הרב קוק על השלום "האמיתי":

יש טועים שחושבים שהשלום העולמי לא יבנה כ"א ע"י צביון אחד בדיעות ותכונות. ... ובאמת אינו כן, כי השלום האמיתי אי אפשר שיבא לעולם כי אם דווקא ע"י תואר של ריבוי השלום. הריבוי של השלום הוא שיתראו כל הצדדים וכל השיטות שיש בחכמה, ויתבררו איך כולם יש להם מקום כל דבר לפי ערכו מקומו וענינו. ואדרבא, העניינים הנראים כמיותרים או כסותרים, כשמתגלה החכמה האמיתית לכל צדדיה יראו שרק ע"י קיבוץ כל החלקים וכל הפרטים, וכל הדיעות הנראות שונות וכל המקצועות החלוקות, דווקא על ידם יראה אור האמת והצדק, ודעת ד' יראתו ואהבתו, ואור תורת אמת.

שנוכה לאחדות אמיתית, שמכילה ריבוי וגיוון, ונותנת מקום לכל השבטים. שבת שלום